

MIT TEGYÜNK AZ ELLENÜNK INTÉZETT

TÁMADÁSOKKAL SZEMBEN?

ÜNNEPI BESZÉD

AZ 5641 (1880)-IKI ÚJÉV ELSŐ NAPJÁN A BUDAPESTI IZRAEL. HITKÖZSÉG
TEMPLOMÁBAN TARTOTTA

D^r. Kohn Sámuel rabbi

e község hitszónoka.

BUDAPEST, 1880.

KIADJA ZILAHY SÁMUEL

Ájtatos hallgatóság! Kedves híveim!

Nem egyesekről akarok ma beszélni, hanem mindnyájunkról; nem egyesekhez, hanem Izrael gyülekezetéhez.

„Isten áldása rátok!”¹⁾ Fogadjátok mindnyájan újévi üdvözetem, szerencsekrvánatom – szívem mélyéből fakad; de fogadjátok mindnyájan ama komoly intő szót is, melyet hozzatok most intézendő vagyok. Mert komoly, aggasztó az, mire a „megemlékezés napja” ma emlékeztet, s mi azt kívántatja velem, hogy az új **évvel új idők** is jönnének felekezetem számára.

Újévi harsonánknak, a „sófár”-nak szava hajdanában intő jel volt. Ha a határvár toronyőre ellenséget, veszélyt látott közeledni, „akkor a „sófár”-t harsogtatta s a népet meginttetted²⁾

A „sófár” régi szent szokás szerint ma is megzendült. S valóban! Harsogása miránk nézve is ily intő szó, mely közeledő veszélyt hirdet, riadó, mely az alvókat fel akarja ébreszteni. Ez alvók azok, kik a felekezetünk körül tornyosodó felhőket nem látják, vagy látni nem akarják, „és könnyű módon gyógyítják népem veszedelmét, mondván: béke, béke! – holott nincsen béke.”³⁾ E veszély pedig az, hogy a múlt sírjába eltemetve vélt zsidógyűlöletet, mely új életre ébredt, nemzetünket elidegenítheti felekezetünkétől, és elkeseredést s ellenséges indulatot támaszthat a haza zsidó és nem-zsidó polgárai közt. S ez veszély felekezetünkre nézve, melynek üdve, jövője ahhoz van kötve, hogy a nemzettel kezét fogva s egy értelemmel haladjon, és **magyar** zsidósággá váljék egészen és igazán; de

¹⁾ Zsolt. 129, 8.

²⁾ Ezek. 33, 3.

³⁾ Jerem. 6, 14.

veszély a nemzetre nézve is, melynek ötszázezernél több polgárt, ki gyermeke akar lenni, magától elidegeníteni, durván visszautasítani nem szabad.

S ily alvók vannak – sokan, s e veszély fenforog. Pedig már régente úgy volt: *Aki a „ sófár”-szót hallotta, annak vére ő rája szállott; de aki az intésre figyelt, az megmenekült.*¹⁾ Azért figyeljünk, ideje korán figyeljünk a „sófár” intő szavára, mely ma azt zúgja fülünkbe: *„Ha igazságtalanság van kezekben, távoztasd azt, s hajlékaidban ne hagyj gonoszsgot lakni; akkor szenny nélkül emelheted fel orczádat, erősen állasz és nincs mitől félned.”*²⁾

I.

Felekezetünk e földön nem a minap megérkezett jövény; oly régi itt, sőt még régibb is mint maga Magyarország. S ez, mióta fenáll, oly biztos, nyájas menedéke volt a hontalan zsidónak, aminőt ez sehol másutt nem talált. Magyarország határai a középkorban nem egy ízben hatalmas gátat képeztek ama iszonyú üldözések bösz árja ellen, melyek az Atlanti tengerparttól egész idáig a zsidókat tizedelték. Józan gondolkodású, vallás dolgában türelmes s a védtelen iránt lovasias nemzetünknel a zsidógyűlölet, mely sötét századokban annyi nyomort s veszedelmet hozott felekezetünkre, mindig idegen termény volt, melyet a külföldről hoztak be ide, s melynek mérges magva csak ott burjánzhatott, ahol nem-magyar népség lakta a földet. Magának a magyarnak még rövid pár évvel ezelőtt nem volt meg az, mivel minden más nemzet régóta bővelkedik: nem volt zsidó-ellenséges irodalma. En ilyent kerestem, de nem találtam. De igenis találtam zsidó-barát iratokat, melyekben magyar írók, papok s világiak, szót emeltek a jogtalan zsidó **mellett**, kit a nemzet, képviselői egyhangú határozatából, végre teljesjogú polgárnak, testvérének ismert.

¹⁾ Ezek. 33, 5.

²⁾ Job 11, 14-16.

Igen, ez így volt. S bármi történjék, az idők bármit hozzanak: *emlékezzél meg ezekről Jákob*¹⁾ s ne felejtse el – soha!

De ma – gyötrő, mély fájdalommal, mint zsidó és mint honpolgár, s azért kettős fájdalommal mondom – ma e, nemzetünknek és felekezetünknek egyaránt dicséretére váló évezre-des viszony, úgy látszik, hanyatló félben van. Az ismét külföldről becsempészett és a külföld által szított zsidógyűlölet, háladatosb talajra akadt most, „*mert gúnyos ajakkal s egészen más nyelven beszélnek ma mihozzánk*”²⁾ Nem a testvériség, nem a türelem, nem a méltányosság nyelve az, melyet egy idő óta gyakrabban kell hallanunk; hanem az idegenkedés, a szűkkeblűség, a megtámadás ellenséges szava. Sőt vannak, kik az ország szemeláttára nyíltan szervezkednek, hogy polgári állásunkban, polgári becsületünkben, polgári keresetünkben károsítsanak, és gyalázatos ponyvairodalom által, mely a magyar szót csak megbecsteleníti, ránk zúdítsák a népszene-délyt. S mi a legszomorúbb: „*Körültekintek, és nincsen aki segítene; megdöbbenve állok, és nincsen aki támogatna*”³⁾ nincsen, ki a nemzet, vagy csak a törvény nevében tiltakoz-nék e közveszedelmes izgatás ellen.

Nem azért hozom ezt fel, hogy vádakát emeljek, s azok ellen keljek ki, kik ellenünk kikelnek. „*Hadd szitkozódjanak ők; te csak áldást mondj*”⁴⁾ Azért sem említem föl, hogy vallásomat, felekezetemet védelmezzem az ellenük szórt rágal-mak ellen, s e mesterségesen szított zsidógyűlölet igazságtalan, törvénytelen, erkölestelen és magyartalan voltára utaljak. Ennek nem **itt** és nem **ti előttetek**, hanem oly szószéken volna helye, honnét **azokhoz** beszélnek, akik e gyűlöletet táplálják és terjesztik. En itt csak arról akarhatok szólni: e szomorú jelenetekkel szemben mit tehetünk mi? – Szent meggyőződésem szerint csak **egyet**; de azt az egyet tennünk **kell**, s ez az, hogy hallgassunk az intésre: „*Ha igazságtalanság van kezed-*

¹⁾ Jes. 44, 21.

²⁾ U. o. 28, 11.

³⁾ U. o. 93, 5.

⁴⁾ Zsolt. 100, 28.

ben, távoztasd azt, és hajlékaidban ne hagyj gonoszást lakni."

II.

Sok vádat hoznak föl ellenünk, sok szemrehányást tesznek nekünk. Ezekre a mi részünkről a legjobb válasz az, hogy jóvátesszük, helyreigazítjuk azt, ami igaz bennük; azt a sokat pedig, ami igazságtalan bennük, Istenre s nemzetünk méltányosságára bízunk. A legjobb czáfolat: **a derék tett.**

Azt mondják: **vannak sokan köztünk, akik még nem magyarosodtak.** Igaz! S én nem utalok arra, hogy ilyenek sokan, tán még többen vannak **máshitűek** közt is; mert mások vétkes mulasztása nem igazolja a magamét. De igenis arra utalok, hogy széles e hazában nincsen népfaj, vagy népréteg, mely eredetre s származásra nézve nem-magyar, és rövid idő óta annyira magyarosodott volna mint **épen a ZSIDÓ,** ki sok vidéken a magyarosodásnak egyedüli képviselője, terjesztője. E tekintetben – bátran elmondhatjuk – egyéb teendőnk nincsen, mint csüggedetlenül **haladni** a megkezdett úton, mindig tovább s mindig előre; és a hazai zsidóság rövid idő múlva **egészen** magyar lesz, s pedig annál hamarább, minél **kevesebb** lesz az **ököl,** melyet **ellene** emelnek, és minél **több** a **testvéri kéz,** melyet barátságos szorításra feléje nyújtanak.

Azt mondják: **a zsidó nem szeret dolgozni, a nehéz, kemény munkát kerüli.**

A zsidó **hordár** künn az utcán; a zsidó **napszámos** a Duna rakpart melletti hajón; a zsidó **tutajos,** ki a kárpáti folyókban az evedző, vagy kormány mellett izzad; a zsidó **kézműves,** ki a szikrázó vasat kalapácsolja; de még a zsidó **rendőr** s a zsidó **katona** is megczáfolják e vádat.

De azért igaz, **hog**y e tekintetben még tenni valónk van!

Szép is jó is, hogy a zsidó szülő utolsó fillérét feláldozza, éhez, nélkülöz, s olykor még iskolák előtte elzárt kapuit is ostromolja, csakhogy gyermekét iskoláztathassa. De nem szép és nem jó az, hogy vannak köztünk, kik értelem s ítélet nélkül, erőnek erejével csupán csak tanult embereket akarnak csinálni gyermekeikből. Ez csak szellemi proletáriá-

tust nevelhet, mely nekünk nem dicséretünkre, a társadalomnak pedig kárára válik.

Kedveseim! FigyeljeteK vallásunk régi intésére: „*Min-den zsidó apának kötelessége, hogy fiát kézi mesterségre ta-nítsa!*”¹⁾) A czéhek, melyek fiaitokat oly soká kizárták, és bölcseink e régi intését veletek elfeledtették, megszűntek. Szabad előttünk minden becsületes mesterség; azért azt mondom: **több zsidó mesterember kell! Nincs még elég!**

Szép is, jó is, ha a zsidó földbirtokot szerez; ez csak szorosabbra fűzi őt a haza szent földjéhez. Hadd lobbantsák szemére, hogy mások birtokait ő szerzi meg, ha *becsületes* módon megszerezte. **Ő** nem tehet róla, hogy amazok vagyonukat meggondolatlanul eltékozolták úri élet, könnyelmű fényűzés, vagy szenvedélyeik vak kielégítése által, **ő** pedig józan volt, és szorgalmas és takarékos. Hadd mondják meg azoknak, hogy ez erényeket tanulják meg ő tőle és utánozzák. De azért nyíltan mondom: nem csak zsidó földbirtokosokat és bérlőket, nem csak zsidó gazdatisztekét, hanem a szó szoros értelmében:

zsidó földmívelőket óhajtának én, **olyanokat is, kik az eke után járnak, szántanak s aratnak.** Ha a mezei munkától hosszú századokon át elszoktattak benneteket; szokjatok most ismét hozzá! Azért különös figyelmetekbe ajánlom községünk szép egyletét, mely **mesterembereket és földmívelőket** nevel fiainkból.

De a legkeserűbb vád az, mely **becsületünket** megtámadja s azt állítja: **a zsidó jellemtelen, csaló és uzsorás!**

Égbe kiáltó igaztalanság, mely nem a **bűnöst**, hanem ennek **hitét** s **hitfeleit** kárhoztatja! De azért ne forduljunk itt azok ellen, akik e vádat **felhozzák**, hanem azok ellen, akik rágalmozóinknak alkalmat szolgáltatnak arra, hogy e vádat **felhozhatják.** Ezeket a saját kebelünkben levő ellenségeinket idézzük ma, az „ítélet napján” vallásunk, felekezetünk ítélőszéke elé, mert ezek bűnt követnek el, melynél nagyobbat a zsidóság nem ismer, és ez: a „**chillul há-sém**”, Isten nevének megszenteltségtelenítése, Izrael hitének beszenyezése. E bűnt pedig minden zsidó elköveti, aki megveti alapigénk intését:

¹⁾ Kiddusin, 29a..

„Ha igazságtalanság van kezdedben, távoztasd azt, és hajlékaidban ne hagyj gonoszságot lakni” – első sorban pedig: **az UZSORÁS.**

III.

Kedves híveim! Az uzsoráskodás, melyet a biblia szent nyelve „*ucsekh*”-, azaz **marás**-nak nevez, az illetők, sőt a társadalom ellen elkövetett oly egy utálatos bűn, melyet határozottan elítélnünk, kárhozzátunk kell. Azért ne utaljunk arra, hogy máshitűek közt is vannak szívtelen uzsorások, és hogy **egy** zsidó uzsorásra sok száz derék, becsületes zsidó esik, ki az emberi s a polgári kötelességeknek minden tekintetben eleget tesz. Ne hozzuk fel mentségül azt sem, mit hazai történelmünkéből bebizonyíthatunk, hogy hosszú századokon át maga a törvény egyenesen az uzsorára szorította, tanította a zsidót, s oly kamatokat szabott ki számára, a minőket követelni mai napság maga az uzsorás is szégyenelné. Ez így **volt**; tessük el a múlt időknek nagy sírjába! Ma, hol minden becsületes kereset szabad előttünk, ilyen és **csak** ilyen kell keresnünk. Mi **magát az uzsoráskodást és magukat az uzsorásokat** illeti, abban egyetértünk vádlóinkkal, gyűlölőinkkel; sőt még tovább megyünk, szigorúbbak vagyunk náluknál. Az uzsorást, kit a zsványnyal egy sorba állítanak bölcsenek,¹⁾ mi is gyűlöljük, utáljuk **bármily hitű legyen**; de **kétszeresen** akkor, **ha zsidó**. Mert az még hitünket is beszenyenezi, szégyent hoz felekezetünkre, megvetést és gyűlöletet mindnyájunkra. Mert igaz szó a régi szó: „*chillul há-sém bűne szörnyeteget hoz a világra*”²⁾ Ez az előítélet s zsidógyűlölet szörnye, melyet azok táplálnak és felnevelnek, kik olyasmit követnek el, mi Izrael hitét s Izrael nevét megbecsületleníti. Ezeket joggal illeti a keserű szó: *Ístent tekintsen reátok és ítéljen, hogy bűzbe kevertétek illatunkat Fáraó s szolgálai előtt, és fegyvert nyomtatok markukba, hogy megölhessenek.*³⁾ Mert, kedveseim! régi dolog: a rablónak, tolvajnak, csalónak, uzsorásnak csak akkor hangsúlyozzák hitét, **ha zsidó**, s az

¹⁾ Bábá-Kámá! 24a.

²⁾ Ábóth V, 9.

³⁾ Móz. II. k. 5, 21.

egyes zsidó bűnét mindig a **zsidóság** rovására. Írják. Ez tény, melyet mi nem másíthatunk, melyen mi nem segíthetünk más-kép, mint úgy, **hogymásoknál jobbak akarunk lenni, bűnt és bűnösöket nem tűrünk kebelünkben**, és ha mégis előfordulnak – hisz emberek vagyunk mi is! – elítéljük, kárhoztatjuk, kizárjuk mi, épen mivel zsidók vagyunk, úgy a mint azok teszik, mivel zsidógyűlölők. Gondolja meg jól minden zsidó, hogy ő, ha gonosz tettet visz véghez, nem csak lelkiismerete s Istene, nem csak a törvény s a társadalom, **hanem egész felekezete előtt felelős érte.**

„Isten papjainak nevezzenek titeket, „Istennek szolgálói” azt mondjak rólatok¹⁾) – **mindnyájatokról.** „Egészen szép vagy, kedvesem, hiba nincsen benned”²⁾) – ez Izrael fenséges eszményképe; akarjuk valósítani! Fogadjuk ma újévünk szent ünnepén! Akkor az új év új időket hozand számunkra, új, szebb időket. A vádak elnémulnak, a gyűlölet megszűnik; testvérkezet nyújtanak, a hol most visszautasítanak, s a „zsidó” név nem gúny – hanem tiszteletnév lesz számunkra. Azért hadd halljuk ma a „sófár” harsogásában a komoly intést: „*Ha igazságtalanság van kezekben, távoztasd azt, s hajlékaidban ne hagyj gonosztságot lakni*”; és teljesülni fog rajtunk alapigénk zárszava is: „*akkor szenny nélkül emelheted föl orcsádat, erősen állasz s nincs mitől félned*”

Ámen!

Hozzád pedig, mennyei atyánk! buzgó imával fordulunk most. Életért és egészségért esedezünk; erőt s jólétet kérünk; bátor törekvésért, csüggedetlen előhaladásért és vallásunk s korunk helyes felfogásáért könyörgünk. Hallgas meg, irgalom Istene! Áldj meg szilárd akarattal és tántoríthatlan erővel, hogy azon nagy tartozást híven róhassuk le, melylyel községünknek, felekezetünknek s Izrael régi szent hitének tarto-

¹⁾ Esaj. 61, 6.

²⁾ Ének. 4, 7.

zunk hogy hazánk, nemzetünk és az emberiség iránti nagy és szent kötelességeinknek méltón felelhessünk meg. Nézz le kegyelemmel .igeidből és küldj áldást mindazokra, akikért tehozzád imádkozunk.

Áldd meg felséges királyunkat, I. **Ferencz Józsefet**, és az egész fenséges királyi családot.

Áldd meg legdúsabb áldásoddal hazánkat, **Magyarországot**. Adj dicsőséget nevének, boldogságot népének, egyetértést gyermekeinek: „*Ittasd földjének barázdáit, süssessd le hantjait, esővel lágyítsd meg; áld me g termését!*¹⁾)

Legyen áldásod **fővárosunkon**, ennek hatóságain, iskoláin, minden közhasznú intézetén és minden egyes lakosán.

Vedd a te szent oltalmadba e **hitközségünket**, lelkesítsd a nemesre és jóra, a művelődésre és szellemi fejlődésre! *Áldd* meg hitközségünk iskoláit, jótékony intézeteit és mindazokat, kik községünket vezénylik és képviselik! Engedd, hogy egész felekezetünkön, hogy rajtunk s mindazokon, kik velünk együtt lakják és szeretik e drága földet teljesüljön: „*As évet jóságoddal koszorúsod és nyomaid bőséget csepegtetnek.*”²⁾)

Ámen!

¹⁾ Zsolt. 65, 11.

²⁾ U. o. 65, 12.

